

Republika Kosovo

Ministarstvo za infrastrukturu i životnu sredinu

Ozelenjavanje zemljišta - Okvir za upravljanje životnom sredinom i društvenim sistemom (ESMF) Izvršni rezime

Trenutno stanje na Kosovu je takvo da ima relativno neuređene kontaminirane lokacije sa inicijalnim popisom onih koje se smatraju posebno značajnim lokacijama (žarištima) u 2011. godini i sa Administrativnim uputstvom br. 11/2018, koje je objavilo Ministarstvo za infrastrukturu i životnu sredinu (MIŽS). Kosovo je u položaju da sledi dobro uspostavljen međunarodni pristup - održivo upravljanje zemljištem zasnovano na rizicima (SRBLM) za zagađeno zemljište i da prioritet daje postupcima po fazama.

Predloženi projekat Svetske banke za ozelenjavanje zemljišta ima za cilj da pomogne zemlji u razvoju i u primeni dugoročnog akcionog plana za sanaciju i preuređenje kontaminiranog zemljišta na Kosovu. Projekat će doprineti sprovođenju postojećih zakona i propisa za zaštitu životne sredine i prilagođavanje i ublažavanje klimatskih promena rešavanjem nađenih smetnji i ograničenja. Doprinosiće poboljšanju upravljanja kontaminiranim zemljištem radi smanjenja zdravstvenih rizika i ostvarivanja ekonomskih, ekoloških i društvenih vrednosti od preuređenja zemljišta, kao što su stvaranje urbanih zelenih površina, komercijalni razvoj i proizvodnja obnovljivih izvora energije.

Projekat će pružiti podršku vladi u rešavanju ključnih ograničenja sa kojima je tokom godina suočena u upravljanju kontaminiranim zemljištem. To će učiniti kroz:

- a) ulaganja u odabrane lokacije za demonstriranje međunarodnih dobrih praksi sanacije i preuređenja kontaminiranog tla i
- b) omogućavanje aktivnosti na nacionalnom i lokalnom nivou za razvijanje potrebnog političkog/regulatornog i institucionalnog okvira, izgradnju kapaciteta, rešavanje nedostataka u podacima i informacijama i razvoj dugoročnog akcionog plana za sanaciju i preuređenje kontaminiranog zemljišta u državi.

SRBLM će biti glavni pristup koji će se promovisati kroz predloženi projekat. Projekat će doprineti posvećenosti Kosova procesu pridruživanja EU i usklađivanju životne sredine i regulisanju klimatskih promena sa pravnim tekovinama EU. Očekuje se da će projekat biti početna tačka dugoročnog programa za rešavanje nasleđa zagađenja zemljišta na Kosovu. Naredne faze uvećanja opsega aktivnosti predviđaju se ili kao dodatno finansiranje ili kao novi projekat koji će finansirati Banka ili/ drugi partneri.

Predloženi projekat sastoji se od tri opisane komponente:

- **Komponenta 1: Demonstracija sanacije i preuređenja kontaminiranog zemljišta zasnovana na riziku (oko 17.1 miliona USD)**
 - Pod-komponenta 1.1 Sanacija i preuređenje na lokaciji Kosovske energetske korporacije koja se nalazi u širem području Prištine (oko 5 miliona USD)
 - Pod-komponenta 1.2 Priprema planova sanacije i preuređenja za druge dve ili tri lokacije (oko 1,1 miliona USD)
 - Pod-komponenta 1.3 Sanacija i preuređenje na još jednoj do dve lokacije (oko 11 miliona USD)

- **Komponenta 2: Razvoj politika i institucionalnih kapaciteta za upravljanje kontaminiranim zemljištem (oko 3,1 miliona USD)**
 - Pod-komponenta 2.1. Nacionalno istraživanje sumnjivih lokacija i popis kontaminiranog zemljišta u jednoj ili dve odabrane opštine.
 - Pod-komponenta 2.2 Izgradnja politika i institucionalnih kapaciteta i podizanje svesti.
 - Pod-komponenta 2.3 Održive opcije finansiranja i Nacionalni akcioni plan za SRBLM.
 - Pod-komponenta 2.4 Studija o planiranju ulaganja za upravljanje industrijskim (opasnim i neopasnim) otpadom
- **Komponenta 3: Upravljanje projektima, nadgledanje i evaluacija (oko 0.8 miliona USD)**

Glavne svrhe ESMF-a su:

- Obezbediti zakonske zahteve definisane u Ekološkom i socijalnom okviru Svetske banke (ESF), kao i kosovskom zakonodavstvu sa kojim će projektne aktivnosti trebati da budu u skladu sa njim tokom njihove primene;
- Utvrditi opšta načela, pravila, smernice i postupke za procenu ekoloških i socijalnih rizika i uticaja povezanih sa lokacijom i aktivnostima za koje nisu dostupne detaljne informacije;
- Uokviriti opšte mere i planove za smanjenje, ublažavanje i/ili kompenzaciju štetnih rizika i uticaja i informacije o agenciji ili agencijama odgovornim za rešavanje projektnih rizika i uticaja, uključujući njihovu sposobnost upravljanja ekološkim i socijalnim rizicima i uticajima;
- Osigurati da su sva relevantna pitanja zaštite životne sredine i društva integrisana u dizajn i implementaciju pod-projekata
- Dati smernice za pripremu različitih zaštitnih dokumenata
- Dati smernice za osiguranje angažovanja zainteresovanih strana u različitim fazama izvođenja pod-projekta.

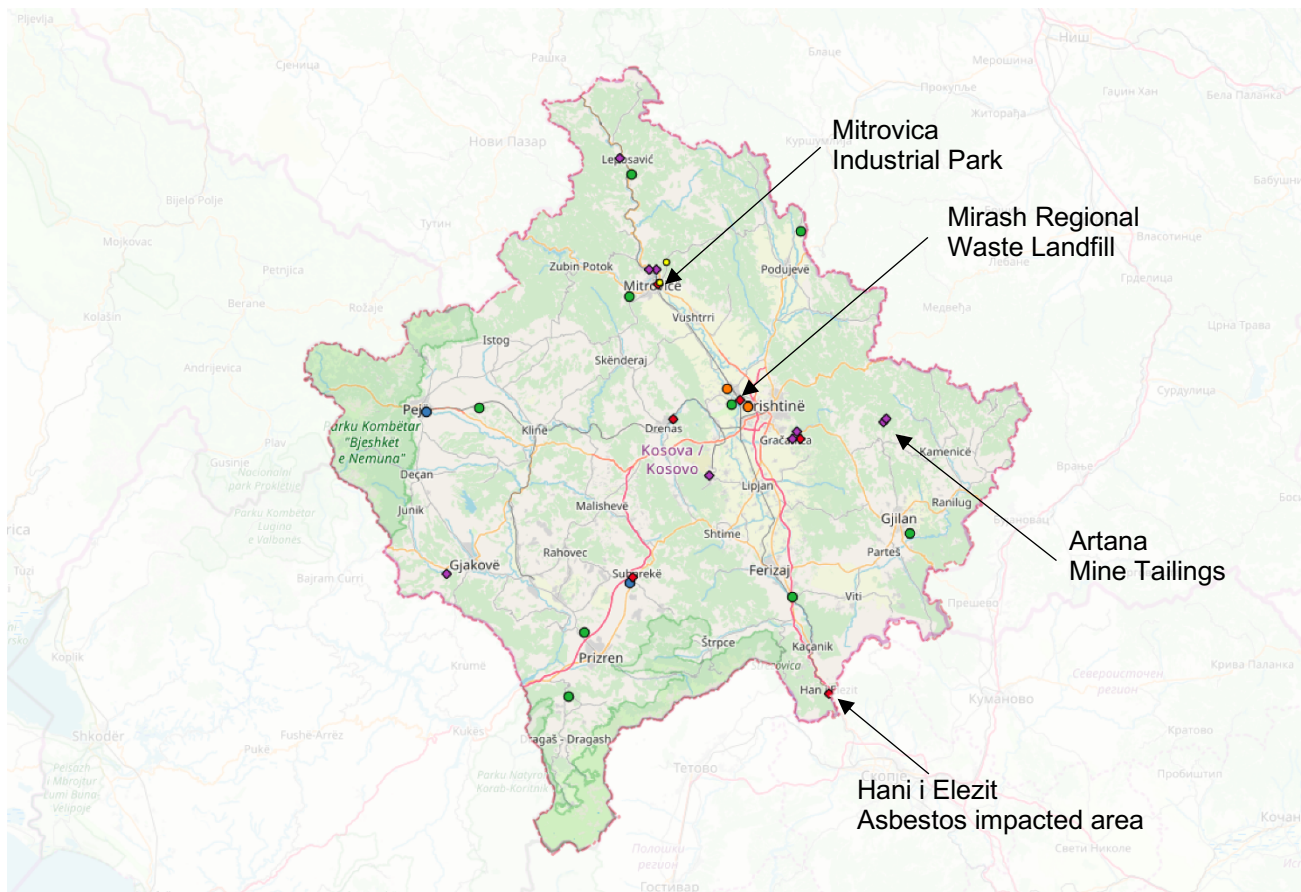
Okvir za upravljanje životnom sredinom i društvenim sistemom (ESMF) je strukturisan na sledeći način:

- Poglavlje 1 daje kratak pregled osnova projekta, daje opis i cilj projekta, njegovih različitih komponenti, obim i svrhu ESMF-a, pristup i metodologiju projekta.
- Poglavlje 2 opisuje relevantne politike, zakonodavni i regulatorni okvir za ovaj projekat.
- Poglavlje 3 daje smernice za skup osnovnih uslova u područjima koja utiču na projekat.
- Poglavlje 4 opisuje potencijalne/očekivane ekološke i socijalne rizike i uticaje projekta
- Poglavlje 5 opisuje tipične mere ublažavanja za različite pod-projekte
- Poglavlje 6 opisuje institucionalne i nadzorne aranžmane za projekat.
- Poglavlje 7 uključuje konsultacije sa zainteresovanim stranama i objavljivanje, metodologiju i alatke za konsultacije sa zainteresovanim akterima

Predloženi razvojni cilj je pokazati održiv pristup zasnovan na riziku za sanacije i preuređenja na odabranim kontaminiranim lokacijama.

Odabir lokacije vršiće se uz konsultacije sa vladom tokom izvođenja i pratiće set kriterijuma, uključujući:

- (i) relativno manji stepen složenosti sanacije, kako bi se pokazao uspeh;
- (ii) potencijal snažnog angažmana u zajednici i visok potencijal integrisanja sanacije sa ekonomskim i socijalnim koristima, kao što su javna korisnost i obnova, zaštita vodnih resursa, razvoj obnovljivih izvora energije, oporavak materijala, jačanje zelene industrije i jačanje kapaciteta i prikazivanje rezultata unutar projektnog perioda; i
- (iii) mogućnost finansijskog doprinosa (državne ili lokalne) vlade ili privatnog sektora povezanog sa lokacijom.

Slika 1 Lokacija indikativnog užeg izbora demonstrativnih pod-projekata

Okrvni uži spisak demonstrativnih pod-projekata grupisanih po potencijalnim budućim namenama zemljišta ili mogućnostima preuređenja u okviru pod-komponente 1.2 je sledeći:

a) Razvoj parkova i javnih prostora:

- (i) Područje zahvaćeno azbestom u Elez Hanu radi stvaranja linearnog parka, povezujući se sa postojećim nactom razvoja koji je već pripremila opština i verovatno uključuje unapređenje postojećeg skladišta (u skladu sa evropskim standardima) za upravljanje uklonjenim azbestom iz starih zgrada i iskopanog kontaminiranog tla ukoliko ga ima tokom sanacije.
- (ii) Industrijski park Mitrovica da osnuje „Park mira“ u različitim zajednicama Mitrovice. Glavni plan koji uključuje integraciju i sanaciju mogao bi takođe da podrži prikupljanje sredstava i izgradnju partnerstava za obnovu „Parka mira“ i posluži kao tehnička osnova za efikasno čišćenje u sledećoj fazi upravljanja zagađenim zemljištem.

b) Obezbeđivanje resursa čiste vode:

- (iii) Nalazište rudnika Novo Brdo - zagađenje vode završava na području buduće akumulacione brane Kramenata koju treba da podrži projekat Svetske banke FLOWS i promovisati održivu eksploataciju kako bi se sprečilo dalje zagađenje
- (iv) Pilotirana integrisana ekološka industrija i zamena istorijskih otpada od flotacija i topionica kao osnova za ponavljanje u sledećoj fazi na raznim lokacijama i objektima u Trepči.

c) Integrisano upravljanje komunalnim čvrstim otpadom

- (v) Sanacija regionalne deponije otpada Miraš u Obiliću

Obično se misli da sanacija može rezultirati samo poboljšanjem životne sredine. Međutim, dok se sanacija zagađenog zemljišta i pripadajućeg vodenog okruženja vrši sa poboljšanjem na umu, sama korektivna aktivnost može imati štetni uticaj na zdravlje ljudi ili životnu sredinu. Potencijalni rizici moraju biti kontrolisani kako bi se osiguralo da sanacija rezultira poboljšanjem životne sredine. To se obično

postigne sprovođenjem odgovarajuće dizajnirane šeme sanacije i primenom zakonodavne kontrole, iznad one koja postavlja ciljeve sanacije. To je razlog zašto je analiza alternativa neophodna.

Analiza alternativa Plana sanacije i preuređenja kontaminirane lokacije treba da se sprovede na nivou primenjenih strategija sanacije, a ne na nivou tehnologije.

Na osnovu toga, za indikativni uži izbor demonstrativnih pod-projekata, studije ESIA-e će na sledeći način analizirati sledeće alternative:

- Korak 1: Opis lokacije
- Korak 2: Vrste alternativa (a) Nulta alternativa ili alternativa „ne raditi ništa“ (b) Alternativa za sanaciju i preuređenje kontaminiranog zemljišta u pogledu (i) predloženih aktivnosti i (ii) predloženih tehnologija
- Korak 3: Procena alternativa
- Korak 4: Preporučena akcija

Predložene studije vezane za ovaj projekat i ESMF su sledeće:

- Studija izvodljivosti za plan sanacije kontaminirane lokacije, uključujući ispitivanje lokacije, detaljan dizajn novog oporavka i sanacije
- Detaljan dizajn rehabilitacije
- Procena uticaja na životnu sredinu i društvenog uticaja (ESIA)
- Plan upravljanja životnom sredinom i društvenim sistemom (ESMP)
- Okvir politike preseljenja (RPF) i akcioni plan za raseljavanje (RAP)
- Monitoring aktivnosti (implementacija ESMP-a)

Očekuje se da će se detaljne ekološke i društvene procene za projektna mesta na kojima će se sprovoditi određene projektne aktivnosti (u skladu sa ovim okvirom) pregledati i odobriti od strane Svetske banke, Ministarstva za infrastrukturu i životnu sredinu ili relevantnih opština, tj. odeljenja za EIA, kao i drugih relevantnih institucija.